

remtményért meg tudunk tenni, sok ha bárhol, ahol fájdalom, szenvedés és aggodalom van, azt enyhíteni tudjuk. Az életet megtartani — ez az egyedüli boldogság.

Arra a kísértésre, hogy annak együtt megélése, ami körülöttünk történik, számunkra fájdalmat jelent, azt kell válaszolnunk: tudatában vagyunk, hogy az együtt szenvedéssel adva van az együtt örvendezés képessége is. Az együtt szenvedés elleni fásultsággal elveszítjük a boldogság másokkal való megélését. És bármilyen kevés is a boldogság, ami az életben részünkké válik, a másokkal való boldogság megélése az egyedüli boldogság, ami az életet számunkra elviselhetővé teszi.

És végül nincs jogunk ezt mondani: ilyenek vagy olyanok akarunk lenni, mert azt hisszük, hogy ezáltal boldogabbá válunk, mint mások, hanem legyünk olyanok, amilyeneknek kell lennünk, igazi tudó, ismerő embereknek, akik az élettel együtt élünk, akik a másokkal való életet önmagunkban megéljük. Az mellékes, hogy ezáltal az általános nézet szerint boldogabbakká válunk-e, vagy sem. Nem a boldoggá válás akarása követeli önmagában a titokzatos hangot, hanem az annak való engedelmesség egyedül, ami meg tud nyugtatni minket. „Mert senki sem él önmagának.“ Ámen.

KEDEI MÓZES

ESZMÉNY ÉS VALÓSÁG

Mt 6,10

Naponta elmondjuk: „Jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod“, anélkül, hogy szembesítenénk eszményeinket a valósággal. Átsiklunk fölötte, gépiesen ejtjük egymás után a szavakat, anélkül, hogy mérlegelnénk azoknak súlyát. Pedig e pár szóban nagyon sokról van szó: a valóságról, melynek kötésében élünk és eszményeinkről, melyek felé törekszünk.

A valóságot nem lehet tudomásul nem venni, a kapun kívül rakni, mert benne élünk. Az egymásban végtelen láncként kapcsolódó napok valósága úgy köt minket a földhöz, mint fát a gyökerei. Kimondom: valóság, s ennek kapcsán József Attila egyik verssora jut eszembe: „Ehess, ihass, ölelhess, alhass.“ Életünk nagy része valóban e négy ige vonatkozásában telik el. De vajon csak ennyi az élet? Ez is, de nemcsak ez, az eszményi élet csak ezután, ezen felül kezdődik.

Edmond Hillaryt a Mount Everest sikeres megmászása után megkérdezték, hogy miért vállalkozott az eddig lehetetlenségnek látszó, halállal fenyegető feladatra. A válasz csak ennyi volt: „Mert ott van“. A többi utána gondolhatjuk: mert ott van a Himalája, meghódítatlan kihívó magasságával. Öntudatunk hajnalhasadása óta él bennünk a vágy,

hogy meghódítsuk a még el nem ért magasságokat. Eletünk Mount Everestjeit képezik eszményeink, melyek hívó fények a sötét éjszakában. Az eszményi világról ma még csak álmodunk, de holnap eljöhet. Az eszményi magasság, mely felé törekszünk, cél: mely felé igyekszünk. Évezredekken keresztül az emberiség legjobbjainak az a hit adott erőt, hogy az ember nemes törekvése, áldozata folytán az élet s benne az ember holnap több és más lehet, mint amilyen tegnap volt.

Jézus az eszményi világot Istenországában jelölte meg, mely nem önmagától jön el, hanem azokon keresztül, akik az Isten akaratát teljesítik. Aki tagja akar lenni, annak teljes minőségi változáson kell átesnie, Jézus szerint újjá kell születnie, Isten fiává kell válnia.

A valóságtól az eszményi viláig hosszú az út, nagyon hosszú, de megjárása nem lehetetlen: erre éppen Jézus élete a legjobb példa. A valóság és Istenországa között nagy a szakadék, de e szakadék fölé hidat emel az ember örök törekvése Isten felé. Az élet lényege a küzdelem a továbbfejlődésért, egy magasabb rendű eszményi világért. A küzdelmet ezer sikertelen próbálkozás ellenére is folytatni kell, mert ebben van emberségünk záloga, istenfiúságunk bélyege. Küzdeni kell és bízni abban, hogy az ember eléri a célt, amelyért küzd.

Az emberség történelme hőstörténet, s azok tették azzá, akik az Isten által adott tehetségeikkel sokszor a lehetetlent kísérelték meg. A világ átalakításában, Istenországgá formálásában az egyetlen út, tenni azért, hogy a bennünk levő isteni erők érvényre jussanak. Hány nagy személység feláldozta magát, hogy ma nagyobb legyen a világosság, otthonosabb a föld, emberibb az élet! E nagy lelkekről írja Vörösmarty: „Hány fényes lélek tépte el magát, / Virrasztott a szív égő romja mellett, / Hogy tévedt, süjtött embertársinak / Irányt adjon, s erőt, vigasztalást. / Az el nem ismert érdem hősei, / Kiket — midőn már elhunytak s midőn / ingyen tehette — csúfos háladattal / Kezdett imádni a galád világ.“

Igazak e keserű szavak: az emberség jötevői, lángoszlópai önfeláldozó szolgálatukért nem egyszer keresztet, máglyát, a kortársak hálátlanságát kapták jutalmul. Ők nem kérdezték, mennyit fizettek? Csak szolgáltak, lobogtak, világítottak. A földön csúszók haszonleső, szellembénítő kötése hozzájuk nem ért fel. Legtöbbjük magányos volt, mint a Himalája, olyan gondolatokat, fájdalokat, örömeket, célokat, álmokat hordoztak, amelyeket kortársaik nem értettek meg. Mindannyiuk közös vonása: a mély, komoly felelősségérzet Istennel, önmagunkkal és embertársainkkal szemben.

Istenországa az igazság, szeretet, jóság, szabadság, világosság foglaltala. Még nagyon messze vagyunk az áhított eszményi világtól, az Istenországától. Az emberséget annyi válaszfal választja el: faj, vallás, nyelv, ország és ideológiai határok. Channing figyelmeztetése másfél század múltán is időszerű: „Mindaddig, míg az emberek szemei meg nem tisztulnak, hogy egyik a másikban még a leginkább elcsüggedettben és el-esettben is Istennek egy sugarát, az Isten képének visszatükrözését, azt az erkölcsi és szellemi természetet lássák, amelyben az Isten működik, amíg így az égi Atyát minden ember gyermekében meg nem ismerik és nem tisztelik, mindaddig a közösség igaz köteléke hiányozni fog ember és ember, ember és Isten között.“

Napjaink szégyenfoltja a fajüldözés, amely a világ egyes részein sajnos valóság. Martin Luther King 1963-ban mondotta el Washingtonban híres beszédét: „Van egy álmom“. A beszéden az ember szabadságának és testvériségének gondolata vonul végig: Isten szabadságra teremtette az embert; Isten szeretetében az ember ismerje fel az emberben a testvért, Isten gyermekét: nemre, fajra, színre, vallásra való tekintet nélkül. Desmond Tutu dél-afrikai érsek egyik rádióbeszédében ezeket mondotta: „Isten az együttérzésnek, szeretetnek, szabadságnak Istene. Hiszem, hogy a szabadság napja jön“. A lélek mélységéből szakad fel kiáltása, Istenre mutat, az ő nevében kér jogot és emberséges életet az elnyomott néger milliók számára. Szabad-e az az ország, az a nép, mely milliokat forgat ki Isten által adott jogaikból, mely bilincset rak milliók kezére és lelkére? Nem lehet szabad, ki önmaga kezén is bilincset hord, a rossz lelkiismeret bilincset. Martin Luther Kinggel és Desmond Tutuval együtt valljuk mi is, hogy Istent sérti meg, aki megcsonkítja az embert szabadságában, aki nem úgy bánik az emberrel, mint Isten gyermekével.

Kutatom, vizsgálom századom, a 20. század arcát, mely tele van seregnyi ellentmondással, sok-sok megoldatlan problémával. Míg milliárdokat pazarolnak fegyverkezésre, addig az éhség milliokat halállal fenyeget. Ebbenlétünkben és álmainkban ott kísért egy mindent megsemmisítő nukleáris katasztrófa lehetősége. A környezetszennyeződés eddig soha nem tapasztalt méreteket öltött. A lelki szennyeződés, az erkölcsi irányvesztettség következtében milliók nem tudják, hogy mit kezdjenek életükkel. A megszámlálhatatlan technikai csoda ellenére, még soha nem fenyegetett ennyi veszély mint ma. „Még soha nem kellett így az élet, hit, tiszta szándék, értelem“ (Váczi Mihály). Azért nyitom beszédem ablakát a világra, mert az Istenországa egyetemes érvényű fogalom, eljövetele a világ minden emberének, népének közös munkálkodásától függ.

Naponta elmondjuk: „Jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod“. Álljunk meg itt egy pillanatra, nézzük meg, hogy vajon mi mit tettünk azért, hogy a mi világunk Istenországává nemesedjék.

Életünk annyit ér, amennyi áldozatot hozunk eszményeinkért. Az eszményeket csak áldozatokkal lehet szolgálni, de éppen ebben van életünk méltósága, belső szépsége, értéke. Életünk Isten ajándéka, melyben benne van a nagy lehetőség: Isten munkatársaivá válhatunk az élet építésében. Az élet törvénye ez: légy mindig több, légy mindig nagyobb.

Az elmondottak kapcsán felteszem a kérdést: eljöhet-e Istenországa? Eljöhet-e az óhajtott eszményi világ? Az emberiség legjobbjainak az élete a válasz rá: igen, eljöhet, e hit nélkül nem volna ember az ember, élet az élet. E hit nélkül célt és irányt vesztett vándorok volnánk csupán az élet sötét éjszakájában. Ebben a hitben van emberségünk, istenfiúságunk bélyege, e hitben van egy jobb és emberibb élet eljövetelének lehetősége.

E hit sugárzik Váczi Mihály soraiból is: „Megyek, port csókol meg a talpam / de csillagokkal néz szemem. / Tavalyi bor érte az ajkam, / jövőtől részeg énekem. / Országot hirdetek, mert vágyom / az idők folyómentiben / tudni: — egy túlsó parti tájon / lesz egy világ, mely nem ilyen.“

A föld gyermekei vagyunk, lábunk porát tapossa, de szemünk az ég csillagait keresi. Minden bukás ellenére is hisszük, hogy a világ, s benne az ember holnap több és más lehet. Élni csak hittel érdemes. Amen.

MÉGIS KÖSZIKLA

Mt 16,18

Az evangéliumokat olvasva a tanítványok közül leggyakrabban Péter arca villan felénk. Vizsgálom, kutatom ezt a rajongó, lelkes, kemény vonású keleti arcot, próbálom megérteni lelki életének rugóit, buktatóit, zuhanásait, s a lélek erejét, mely a többi tanítvány fölé emelte őt.

A szétömlő reggeli napfényben két testvér: Péter és András éppen hálót vetnek a vízbe, amikor Jézus melegen, csendesen szól mögöttük: „Kövessetek engem“. Mintha egész életükben erre a hívásra vártak volna, olyan örömmel léptek ki a partra és követték Jézust; mint ahogy éjjeli mennydörgéskor hirtelen megvilágosodik a táj, úgy gyúl ki bennük is egy pillanat alatt életük céljának, értelmének, rendeltetésének felismerése. Péter úgy szívja magába Jézus szavait, mint szomjas föld az esőt. A kétkezi munkával élőknek nemcsak a kezük kerges, de sokszor a lelkük is azzá lesz, azzá teszi az élet kemény valósága, a harc az életért. Jézus szelíd szavai úgy bontották ki Péter lelkét a fásultság csontos kérégből, mint ahogy a meleg tavaszi eső felbonja a mag kemény héját, s előtte megnyílik az eszmék szép, színes világa.

A Cézárea Filippibe vezető úton Jézus tanítványainak egy meglepő, váratlan kérdést tesz fel. Lelke mélyén minden embert foglalkoztat a gondolat, hogy kinek tartják őt azok, akik hozzá legközelebb állnak, akik mellette élnek. Jézus is érdekelte. Ezért kérde tanítványaitól: „Ti pedig kinek mondotok engem?“ A tanítványok közül egyesek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek vagy Jeremiásnak mondták őt. És ekkor mint sötét éjszakában hirtelen kigyúló, vakító lángoszlop, úgy villan meg Péterben a felismerés, életének legnagyobb felismerése: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten fia“. Embert találni, aki tökéletesen megérti gondolatainkat, szavainkat, cselekedeteinket, céljainkat, nagyon nagy dolog. Jézus ezt az embert találta meg Péterben, aki meg is kapja a legnagyobb jutalmat, Mesterének teljes bizalmát, a megbízatást a megkezdett munka továbbfolytatására: „Én pedig ezt mondom neked: Te Péter vagy, és én ezen a kősziklán építem fel egyházamat.“

Leonardo da Vinci festménye, „Az utolsó vacsora“, nagyszerűen érzékelteti a tanítványok zaklatott, feldult lelkiállapotát. A szobában, ahol Jézus kiosztja a kenyeret és a bort, szinte megfagy a csend. Néma, kérdő tekintetek fürkészik egymást. Jézus megjósolja, hogy a tanítványok meg fognak botránkozni benne, szét fognak futni, sőt a legerősebb-